

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр. 1561/1-III/4
13.09.2016. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III ванредној седници, одржаној дана 13.09.2016. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: БАШТИНА БОГОРОДИЦЕ ЉЕВИШКЕ У ПРИЗРЕНУ И ПРОБЛЕМ ОЧУВАЊА ПАМЋЕЊА У ПРАКСИ ЗАШТИТЕ СПОМЕНИЧКОГ НАСЛЕЂА кандидата Јелене Павличих и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 9.06.2015. године.

Кандидат Јелена Павличих објавила је рад: Dissonant heritage and promotion of tourism in the case of Serbian medieval monuments in Kosovo, Journal of Tourism and Cultural Change, Volume 14, Issue 3 (Special Issue: Tourism, conflict and contested heritage in former Yugoslavia), Routledge, 2016, pp.189-205.)

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Војислав Јелић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/177</u> (број захтева)	
<u>13.09.2016.</u> (датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Јелене (Звонко) Павличић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Јелена (Звонко) Павличић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом: _____

Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси

заштите споменичког наслеђа

61206-

Универзитет је дана 9.06.2015. својим актом под бр 2429/2-15 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси

заштите споменичког наслеђа

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Јелене (Звонко) Павличић

образована је на седници одржаној 30.06.2016. одлуком факултета под бр 1303/1-ХП/4 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Драган Војводић	редовни проф.	историја уметности	Филозофски ф.
2.	др Драган Булатовић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3.	др Ненад Радић	доцент	исто	Филозофски ф.
4.	др Милан Попадић	научни сарадник	исто	Филозофски ф.

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске

дисертације на седници одржаној дана 13.09.2016.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Војислав Јелић
--	--

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКОГ РАДА ДОКТОРАНТА Јелене З. Павличић

Комисија за оцену и одбрану докторског рада *Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси заштите споменичког наслеђа* који је предала докторант Јелена З. Павличић, подноси следећи извештај:

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Јелена З. Павличић, дипломирани историчар уметности и мастер музеологије и херитологије, изабрани је асистент на историји уметности Факултета ликовних уметности Универзитета у Приштини – Звечану. Уписала је докторске судије историје уметности 2012. године и испунила је све програмом предвиђене обавезе, положивши б испита просечном оценом 10, заједно са предвиђеним студијским истраживачким радом, као и самосталним истраживањима током досадашњих студија, а у оквиру пројеката Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду. Радилa је на дигитализацији документације о културном наслеђу Косова и Метохије при Одељењу историјских наука САНУ (2007-2010). У периоду 2011-2012. године обавила је стручну праксу историчара уметности у Републичком заводу за заштиту споменика културе. Била је изабрани корисник стипендије Министарства науке за докторанте 2012. године до избора у звање асистента на Универзитету у Приштини/К.Митровица. Оснивач је и програмски директор стручног удружења *Мрежа за истраживање виђења* од 2010. године.

Научну биографију испуњавају јој изузетна студијска истраживања културног наслеђа које је у опасности или под третманом неодложне обнове. У оквиру примарног истраживачког интересовања кретало се и њено докторантско напредовање учешћем на више међународних студентских семинара (*Traditional architecture and documentation methodologies* у организацији Покрајинског завода за заштиту споменика Призрен, Универзитета у Приштини, шведског удружења *Cultural heritage without borders*, као и у оквиру националног пројекта који је подржало министарство науке Српбије, *Традиција и трансформација: историјско наслеђе и колективни идентитет у Србији у 20. веку*, подпројекат: *Стратегије баштињења*. Поред тога аутор је два истраживачка пројекта у оквиру делатности Центра за промоцију науке и Центра за музеологију и херитологију (*Социјалистичко наслеђе и култура сећања у кадру савремених виђења* и *Град као трезор*). Током докторских студија учествовала је у

реализацији вежби са студентима основних студија на предметима које изводи Семинар за музеологију и херитологију, *Увод у студије баштине и Херитологија*.

До сада је учествовала на више међународних и националних научних скупова:

Међународни научни симпозијум „ПРОСТОРИ ПАМЋЕЊА, архитектура–баштина–уметност“, Филозофски факултет – Музеј примењене уметности, Београд, 12-15. април 2011; 10th International “Border Crossings” Student Conference „(Re)Searching Europe: Narrating the Past, making the Present and imagining the Future“ – излагање рада *Presence of the past. Through the structure of cultural heritage*, Истанбул, Турска, 26-29. април 2012; First Annual CCCs Conference „Cultural Memory“, – излагање рада *Narrative of cultural heritage: teory and practice – Church of St. Nikola in Pristina*, Скопље, Македонија, 5-7. септембар 2013; Међународни научни скуп „Културно наслеђе Косова и Метохије. Историјске тековине Србије на Косову и Метохији и изазови будућности“ – излагање рада *NOMEN EST OMEN или: Значењски потенцијал места – Црква Богородице Љевишке у Призрену* (Београд, 7 - 8. октобар 2013); „[Baština kao diskurs](#)“, International Conference „[Engaging Foucault](#)“, [Institute for Philosophy and Social Theory](#), Belgrade, December 5-7, 2014.; „Kategorija prostor-vreme u heritologiji“, Drugi naučni simpozijum sa međunarodnim učešćem „[Teorija i praksa nauke u društvu: izazovi i perspektive](#)“, Hemijski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 6-7. novembar, 2014. Knjiga apstrakata, Hemijski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2014, 75; „Zaboravi i modeli zaštite - Bogorodica Ljeviška u Prizrenu“, [IX Međunarodni naučni skup „Srpski jezik, književnost, umetnost: Umetničko nasleđe i rat](#)“, FILUM, Kragujevac, 24-25. oktobar 2014; „Istorijsko-umetnička baština u obrazovanju. Postmodernizam i novi oblici nastave istorije umetnosti“, [Zbornik rezimea](#), Međunarodna naučna konferencija „Uloga obrazovanja i vaspitanja u razvijanju humanističkih, interkulturalnih i nacionalnih vrednosti“, Kosovska Mitrovica, 12–13. septembar 2014, 119-122; „*Cultural heritage as media. Reflections on the Church of Virgin of Ljevisa in Prizren*“, [Book of Abstracts](#), Second Annual CCCs Conference „Media: Theory and practice“, Skoplje, Makedonija, 4-6. septembar 2014

Објавила је више самосталних и коауторских радова:

„Амблематски зборник ІТІКА ІЕРОПОЛІТІКА, анализа амблема МОЛЧАНІЕ“; (са: Arjon Kadillari, Almelda Toska, Krenar Dauti) „House of Family Qyse“; (са: Марија Павличић) „Хотел "Унион" у Приштини између опстајања и нестајања“, “STVARNIJA PROŠLOST (mesto sećanja – muzej)”; “До тоталне структуре културног добра”, Простори памћења: зборник радова / Spaces of Memory: collection of works. Том 2, Уметност – Баштина / Art – Heritage, (Драган Булатовић, Милан Попадић [уредници]), Филозофски факултет, Београд 2013, 176-189; “NOMEN EST OMEN или: значењски потенцијал места – Црква Богородице Љевишке у Призрену“; „Прилог познавању цркве Светог Николе у Приштини“, Косовско-Метохијски зборник, САНУ, 2013, 213-234; "Заборава и модели заштите: Црква Богородице Љевишке у Призрену", Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са IX међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (24-25. X 2014). Књ. 3, Уметничко наслеђе и рат & Музика и медији, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2015, 111-124.; „Narrative of Cultural Heritage: Theory And Practice – Church Of St. Nikola in Priština”, Culture, No. 8, Centre for Culture and Cultural Studies, Skopje, 2014, 121-129.; "Баштина и теоријски модели разумевања: Богатство акумулације - снага имагинације", Култура бр. 144, Завод за проучавање културног развика, 2014, стр. 92-105; "Почетак организоване заштите споменика културе на Косову и Метохији: рад повереника Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС", Међународни тематски зборник УМЕТНОСТ И ЊЕНА УЛОГА У ИСТОРИЈИ: ИЗМЕЂУ ТРАЈНОСТИ И ПРОЛАЗНИХ –ИЗАМА посвећен сећању на проф. др Миодрага Јовановића (1932–2013), 715-734; (са М. Ђорђевић и А. Радованац) "С мештанима Винче о археолошком налазишту Бело брдо", Гласник Друштва конзерватора Србије бр. 38, 2014, стр. 173-177; "Dissonant heritage and promotion of tourism in the case of Serbian medieval monuments in Kosovo", Journal of Tourism and Cultural Change, Routledge, 2016, p.1–17.

Аутор неколико истраживачких и научно-популаризаторских пројеката из области херитологије и савремене уметничке праксе.

Све наведено је омогућило да кандидаткиња са потребном позданошћу формулише своју тему докторског рада као посебан научно-истраживачки изазов, обави теренска истраживања на споменицима у статусу *угрожености* и сачини завршни рад докторских студија: *Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси заштите споменичког наслеђа*. Истраживање је обављено на претходно провереним моделима мултидисциплинарног истраживања културног наслеђа, као и на одличном познавању корпуса наслеђа на коме се провера научна ваљаност интерпретативних предлога, као и њихова примереност актуелној херитолошкој пракси. Обављена истраживања су стављена у функцију изградње оптималног модела интегралне заштите наслеђа, а овај је у завршној препоруци докторске тезе постављен као гарант очувања баштинског тоталитета. У тој структури чврстог научног и социјалног консензуса, назире се и реална могућност очувања свих идентитета које имају споменици дугог трајања какав је црква Богородице Љевишке у Призрену.

Рад је реализован у очекиваном року и у складу са одобреном темом.

Докторска дисертација Јелене З. Павличић, под насловом *Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси заштите споменичког наслеђа* обима је 247 ауторских страница, са научним апаратом, библиографијом и једним непагираним прилогом. Поред уводног и закључног поглавља чине га 3 расправне целине са укупно 18 подпоглавља. Из библиографског прегледа лако је уочљиво да је за израду тезе косултавана релевантна херитолошка литература, једнако она која се односи на класичну европску традицију очувања памћења, колико и на актуелне теорије стандардизације културе памћења кроз међународне конвенције и њихову имплементацију у национално законодавство. О пожељном критичком читању историографских узора сведоче садржајни компаративни коментари кандидаткиње у сваком расправном поглављу.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет свог рада кандидаткиња одређује у областима које својим разлозима постојања и и научним интересима преклапају историја уметности и херитологија. Истиче се објективна недовољност традиционалних теоријских позиција и једне и друге, као и потреба проширења методолошког инструментарија ради очувања тоталитета наслеђа. Конкретно је то у овом раду изведено као разматрање различитих историјских облика баштињења верског, политичког, друштвеног и културног наслеђа. Ово питање је везано истраживачким примером за један од *споменика дугог трајања* у коме су јасно уписане различите прошлости. Наслеђе *Богородица Љевишка у Призрену* добило је улогу репрезентативне потпоре полазног теоријско-методолошког модела

целовитог трезорирања и интегралног интерпретирања. Кандидаткиња се посветила анализи баштињења овог сложеног наслеђа са циљем да утврди стандард целовите хериолошке интерпретације културног наслеђа. Убедљивости понуђеног модела интегралне интерпретације доприноси јасно полазиште у истраживању по коме се наслеђе посматра као жива баштина јер другачије осим у савремености ни једно њено значење не може бити сачувано од заборава. Актуелизацији *свих прошлости* допринело би оно похрањивање споменичких својстава које при изради сведочанствених описа и њиховом похрањивању не заборавља кључну важност категорије културног памћења у разумевању белега прошлости.

3. Кратак опис садржаја

Предмет свог рада докторанткиња је након *уводних* поставки изложила у три расправна поглавља, која су јој дала довољно аргумената за завршну расправу. У Првом поглављу су, најпре, ближе одређени теоријски оквир сваког, па и овог истраживања споменичких као сведочанствених својстава, чиме је назначен трансдисциплинарни карактер рада, а потом расправљен савремени проблем недовољности правне заштите наслеђа. Из пажљиво пробране кодификације сведочанствености, те критичке дискусије доктринарне, правне и друштвене заштите старине, у Другом поглављу изводи своју студију случаја: културу памћења сведочанствености Богородице Љевишке као наслеђа дугог трајања. Најпре се овај споменик културе разматра као посебно говорљив сведок развоја *друштвене свести* о одржању система документарне вредности. Потом се првенствена важност друштвеног чувања сведочанствене вредности споменика дугог трајања, доказује у анализи судбине културног памћења у времену ратних сукоба на Косову и Метохији. Управо из ових анализа обављених на темељу богатих емпиријских радњи и изводи нови доказ о неозаобилазности модела целовитог документовања сведочанствености споменика дугог трајања. Следствено изложеној доступности, докторанткиња и *закључује* холистичком систематизацијом истраживања сведочанствености у свим фазама културног трајања Богородице Љевишке, од дисциплинарних истраживања, експертских интерпретација, производње документације о културном сведочанству до његових трансформација.

4. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидаткиња је пошла од једне мале трансформације традиционалне дисциплине *заштите споменика културе* које се подручја куративне заштите носилаца памћења померила ка свим садржајима памћења које један споменик као документовано сведочанство нуди. Амбиција је била да се дође до модела очувања памћења, пре свега, и помери не само научни интерес са очувања материјала као

коначног циља организоване професионалне заштите споменика културе. У раду је овај процес изведен на аргументаваном померању истраживачког интереса на измењеном односу према сведочанствености остатака прошлости као систематској делатности произвођења докумената о садржајима сведочења. Са друге стране, несистематичност у производњи менталних трезора ауторка је критиковала као варијанте идеологизованих историјских рецепција значења споменика као конструкта памћења.

Одређујући предмет свог рада између реалности заборављања и потребе за памћењем, кандидаткиња поставља тезу о заштити наслеђа као производњи сећања. Њена теза је да времешност споменика какав је Богородица Љевишка, сведочи о „памћењу, сећању и изаборавању“ и да та специфична биографска одлика одређује *целовитост* као кључни принцип у моделовању систематске праксе заштите наслеђа. Ову тезу је извела из херитолошког разумевања споменика као документа и као догађаја – процеса. Управо непосредно истражујући ову другу појаву културног споменика у сваком времену, његову актуелизацију у некој садашњици, аргументовала је интерпретативну фрагментарност као злоупотребу, а учврстила тезу о иманентности холистичког принципа у процесима произвођења културног добра, његовље социјализације. Тиме је методолошки избор између историографије споменика, биографије ствари и феноменологије памћења показао своју оправданост. Шта више, у *закључним разматрањима* доказује законитост промене модела памћења у зависности од потреба за производњом нових културних, а чешће политичких, идентитета.

Како је у раду истакнуто, овако подигнут фокус историографског читања који надкриљује јединачне политичке или верске или градитељске или само естетске рazine, показао је обиље старих дисциплинарних чињеница у новом светлу историје друштвеног памћења. Из архивске грађе испливале су преписке између између коресподената који имају улогу субјеката заштите наслеђа на различитим нивоима одлучивања, али са једнаком свешћу о одговорности свог посланства. Документи о материјалном пословању, једнако као и дијалози *повереника* и директора установа, као и дилеме које се рађају на обе стране преписки, истарживачу су дозволиле да изатка аргументацију за своју, добро постављену, хипотезу о неопходности *интегралног* документовања свих облика (или на свим нивоима) сведочанствености споменика *дугог трајања*.

5. Закључак

Кандидаткиња је тему свог докторског рада обрадила на основу доброг познавања тренутног статуса теорије у музеологији и херитологији и проблема који се појављују у темељним научним дисциплинама, пре свега историји уметности. Уочавајући да је научна неефикасност и прескромна културна употребљивост стереотипа у тумачењу *споменика прошлости* плод мале заинтересованости за сарадњу

међу несродним дисциплинама својим радом дала је допринос јаснијем теоријско утемељење категорија које изворно припадају ширем хуманистичком подручју. Осим што се убедљиво оправдава ниво теоријског унапређења једне практичне дисциплине, кандидаткиња разложно постала као непосредни циљ изградњу једног ефикасног херменеутичког модела. Изведено истраживање на веома знаковитом примеру културног добра дугог трајања потврдило је ефикасност теоријских позиција херирологије и указало на реалне могућности сврховитијег трезорирања памћења које носи Богородица Љевишка као споменик. Такође, изгледно је да се резултати овог докторског рада искористе за нову парадигму очувања баштинске целовитости било где и када.

Рад је у свему изведен према одобреној теми, а докторанткиња је објавила више научних прилога и радова у рецензираним часописима, од којих издвајамо један из међународне периодике са цитатне листе и једна из водећег националног часописа:

- "Dissonant heritage and promotion of tourism in the case of Serbian medieval monuments in Kosovo", *Journal of Tourism and Cultural Change*, Routledge, 2016, p.1–17, DOI:10.1080/14766825.2016.1169349; **2014** Impact Factor: 0.361
- "Баштина и теоријски модели разумевања: Богатство акумулације - снага имагинације", *Култура* бр. 144, Завод за проучавање културног развитака, 2014, стр. 92-105;

Из свега наведеног сматрамо да су испуњени сви услови да Веће прихвати докторски рад *Баштина Богородице Љевишке у Призрену и проблем очувања памћења у пракси заштите споменичког наслеђа* и докторанту Јелени З. Павличић одобри приступ одбрани.

Чланови комисије за оцену докторског рада докторанта Јелене З. Павличић:

др Драган Војводић, ванредни професор

др Драган Булатовић, ванредни професор, ментор

др Ненад Радић, доцент

др Милан Попадић, научни сарадник